

Megerősítés, közösségépítés, konfliktuskezelés

2003-ban gyermekfelügyelők, nevelők vettek részt AVP (Alternatívák az Erőszakkal Szemben-projekt) tréningen 15 fővel, majd egy nagyszabású, többszereplős bűnmegelőzési pályázat elnyerésével 17 felnőtt (nevelő, gyermekfelügyelő) és 15 gyermek lehetett részese a tanulási folyamatnak. A nagyszakácsi gyermekotthon vezetőjének reflexióját olvashatják.¹

■ „DZSUDI”

„Dzsudi” 6 éves korában került az egykori nevelőotthonba, hospitalizált, bűnöző, csavargó életmódot folytató családból. 10 évesen ismertem meg, jó magatartású, szorgalmas gyermekként. Szülei hazavitték karácsonyra. Felkészítettük a gyermeket a várható szülői hatásokra. Szünidőről visszaérkezve boldogan mesélte el, hogy tyúkot lopott az édesapjával. A gyermekvédelmi munkámat akkor kezdtem, tanulmányaim hiányosak voltak, kriminológiai elméleteket nem ismertem, átlag emberként ítélem meg cselekedetét, de azt láttam, hogy végtelenül fontos a gyermekek és családjuk széles körű ismerete, és felelősségünk a gyermekek iránt.

Mire gondoltam akkor kezdőként? Szegénység, rossz neveltetés, nevelési helyzet, rossz társaság, szülői minta, utánzás, tanult bűnözői magatartás? Ma is úgy gondolom, hogy mindegyik tényező jelen volt.

Hogy dolgoztuk fel? Közösen – hogyan is lehetett volna másként? – a következmények átbeszélésével, kijátszással.

Hittem és ma is hiszek abban, hogy a gyermeki tudat változtatható, formálható, alakítható.

■ Hogyan érkeznek a gyermekek?

A gyermekek bűnözői magatartásának okait, kialakulásának szempontjait, és a bűnmegelőzési feladatok szempontjait számtalan tanulmány vizsgálja.

A gyermekvédelmi szakellátás rendszerében lévő, így a gyermekotthonunkba került gyermekek nagy része értékvesztett, szükségleteik általában kielégítetlenek. Legtöbbjükre igaz, hogy a családjuk életvezetése miatt gondozásuk-nevelésük akadályozott, célnélküliek, értékítéletük hiányos. A veszteség, a hiány, melyet elszenvedtek életükben a gondozottak, meghatározó személyiségfejlődésükben. Nem tanulták meg konfliktusfeloldó, frusztrációcsökkentő eszközök, módszerek elsajátítását, nevelési zavarokat, tanulási nehézségeket mutatnak.

A hiányosság a gyermekek feszültségében, agresszióban, a felnőtték és sorstársakkal való együttműködési, kötelességteljesítési, majd a szabályok követésének zavarában jelenik meg.

Társadalmi helyzetük (család, anyagi helyzete) rontotta esé-

lyeiket: iskolai, tanulási kudarcok, stigmatizáció, izoláció, súlyos magatartási zavarok, közönyösség, csavargás, tanulmányok abahagyása, társadalomellenes, erőszakos cselekedetek.

Kedvezőtlen szociális helyzetük, konkrét szociokulturális hatások, a személyt érő nevelési hatások, a család norma közvetítő, az értékeket alakító adottságai meghatározzák a gyermek tanuláshoz való viszonyát, kulturális helyzetét.

A rendszerváltás óta az értékrangsor megváltozása (az anyagi javak előtérbe kerülése) a családi ház legfontosabb szocializációs funkcióját zavarta meg: a meleg, gyermeket motiváló, belső pozitív erőt kialakító légkör hiányzott. A gyermekek gyakran elkallódtak, felerősödött a kortárs csoport szerepe, negatív hatásai, a deviancia fele sodródtak.

A serdülőkorú fiataloknál ismert a szubkultúrák (saját normákkal, szerepekkel rendelkeznek) meghatározó szerepe.

A bűnöző gyermekek többnyire pártfogói felügyelettel érkezik, vagy bekerülésük után történik a pártfogói felügyelet elrendelése.

A gyermekek előéletét tanulmányozva – a családi helyzet generációs átadása reprodukálhatja a bűnözést. A családi miliőn keresztül kerültek a társadalmi értékek, normák, szabályok, a cselekvési és magatartási affinitás a gyerekekhez, mely zavarokat okozott.

Családon belüli erőszak, fizikai és szexuális bántalmazás gyermekáldozatai érkeznek.

A nevelés hiányos vagy nem megfelelő volta tovább növeli, továbbörökíti hatását a felnövekvő nemzedékben.

A gyermekvédelmi rendszer diszfunkcionális működése, az alapellátás szakmaiságának, hiánya (késői védelembé vétel, család-gondozás hiánya), szakellátási problémák (szakmaiság, anyagi lehetőségek korlátossága).

■ BŰNMEGELŐZÉS

A gyermekek személyiségállapotát, előéletét megismerve a legfontosabb feladatokat a bűnmegelőzés szempontjából az alábbiak szerint határozzuk meg.

A gyermekek öröklött adottságait figyelembe véve, a konkrét szociokulturális hatások, a személyt érő nevelési hatások korrekciójával, későbbi integrációjától függően új attitűdök, normák kialakítása, régi és új tartalmak feldolgozása a feladat – az önnevelő aktivitás figyelembe vételével mindez az egyéni nevelési-

¹ A projekt többi résztvevőjének beszámolóját lapunk 2005/5. számában publikáltuk Cél: a bűnmegelőzés, eszköz: a konfliktuskezelés címmel.

gondozási terv elkészítésének az alapja. A tudatosság, szerveztség nagyon fontos a nevelés kereteinek megteremtésénél:

– Biztonság: érzelmi, anyagi, bizalom visszaállítása, kölcsönös bizalomra épülő kapcsolat. Belsőleges interakciók, interperszonális viszonyok kialakítása védettség érzésük kialakítását szolgálja.

– Mintaközvetítés (respektábilis személyek biztosítása – szakmaiság növelésével, nevelői támogatás szerepének hangsúlyozása), kortárs csoportok pozitív szerepének erősítése.

– Nyitottság-zártság, az önmaguk feletti rendelkezés megvonását nem szabad alkalmazni – a döntési felelősségről lemondás, pszeudo-alkalmazkodás megakadályozása külső szolgáltatások igénybevitelével.

– Normális kommunikációra való képességre nevelés – sokoldalú, aktivitásra serkentő tevékenységek biztosítása, életkor-nak, személyes szükségleteknek megfelelően – áttranszformálási lehetőség, tehetséggondozás.

– Tanulás segítése – módszerek megtanítása, együttműködés iskolákkal, tanulási környezetük személyre szóló legyen.

– Társadalmi értékek, normák, szabályok, az egészséges társadalmi szemléletmód, cselekvési és magatartási aktivitás átadása – megfelelő életrend, napirend biztosításával, elfogadható értékrend elsajátításával.

– Családgondozás a helyi gyermekjóléti szolgálatokkal együttműködve. A gyermekek szülei iránti érzelmeinek rendezése, belső feldolgoztatása.

– Intenzív személyiségfejlesztés – önismeret, önkifejezés, önbecsülés – egyéni és csoportos terápia (pszichológus, mentálhigiénés programok) – terápiás légkör biztosítása.

■ „MIT JELENTETT MUNKATÁRSAIMNAK ÉS A GYERMEKEKNEK A TRÉNING?”

Megerősítés a tréning személyiségfejlesztő, de nem személyiség változtató, azon belül önismeretük – önbizalom fejlődött – pozitívumok feltárása, megerősítése, én erősítő hatása, mely kedvező alapot ad a konfliktusmegoldásra.

Közösség építés – együttműködés – csoport kohézió, a csoport intimitása a saját pozitív értékek feltárása – az egymás értékeinek felfedezése, visszajelzés – együttműködés, tolerancia-növelés.

Konfliktuskezelés – fő ösztönző a kreativitás, amely az eredetiséget, a rugalmasságot és az ötletgazdagságot jelenti. A kreativitás lehetőséget ad a megváltoztatásra – humor, váratlanság, szokatlanság meghatározó összetevő lehet.

A konfliktus-megoldási technikák hatékonyságát jelzi, hogy a gyermekek, a résztvevő személyek által megtalált megoldásoktól sikeresnek érzik magukat.

Hasonló sorsok („közös sors érzete”), konfliktusok hasonlósága, s az ezekre keresett megoldások gazdagsága volt kedvező tényező.

A vezető tréner és a facilitátor személyisége, szakmai tudá-

sa, vezetéstechnikájuk sokszínűsége, céltudatosságuk kiváló hatású volt a felnőtt dolgozókra és a gyermekekre egyaránt.

Munkatársaim a tréning során, az agresszió és konfliktus kezelés technikáját tanulták. Önismeretük elmélyült, megerősödött. Munkájuk során felgyült érzelmi terheik feldolgozását, ki-mondását is szolgálta a hatékony kommunikációs készségek ta-nítása és gyakoroltatása.

Mindennapi munkában kipróbálták a gyermekek körében elsajátított technikákat, így tudatosan konfliktuskezelést gyakoroltak. A lakóegységekben és a lakáson kívül dolgozó munkatársak együttműködése pozitív irányban fejlődött. A nevelő munka hatékonyságát növeli, a felnőtt mindennapi munkáját megkönnyíti és sikeresebbé teszi, mivel a tréning során az ő képességeik is fejlődtek, amelyek segítségével a destruktív helyzeteket kezelni tudják.

A segítő módszer a gyermekek körében csökkentette a feszültséget, ezzel együtt az erőszakos cselekedetek száma csoporton belül változott. Megváltozott érzelmi instabilitásuk, nyitottabbá, barátságosabbá váltak. Társas viszonyaik kedvezően változtak. A gyermekek a pozitív tulajdonságaik feltárásával megerősödtek. Új konfliktuskezelési technikákat tanultak meg.

Munkatársam véleménye: *„Az első pillanatokban megkaptuk a választ a tréning eredetéről, alkalmazási területeiről, segítő alapelveiről. A kezdetektől a befejezésig világosan egymásra épülő feladatok és témák tették próbára alkalmazkodási készségünket, figyelmünket és önfegyelmünket, ügyességünket, képzelőerőnket, emberi karakterünket. Alkothattunk! Megmozdult az emlékezet reprodukáló ereje, átléphetünk pár órán belül több idősíkot, szerepet, látászöveget. Megerősödhetünk gyülekezőkor és távozáskor, mert elengedhetetlenül értékelni kellett önmagunk és társaink teljesítményét, ezeket szakaszonként átnézhetjük – szünetekben, vagy a nap bármely pontján.*

...Azóta többször is eszembe jutottak a sorok: „Jót, s jól, ebben áll a nagy titok ...” vagy a szólás: „...„A szép szó a vasajtót is benyitja ...”, „Ha megdobnak kövel ...” Elhatároztam, hogy a játékok közül lesz olyan, amit a csoportomban lévő gyerekekkel is megpróbálok, s még türelmesebb, alaposabb leszek, ha érzem, hogy megtenni szükséges.”

Egy gyermek véleménye: *„Nekem nagyon tetszettek a programok és játékok. Az a játék tetszett a legjobban, mikor az erőszakról és az erőszakmentességről beszélgettünk, és még az mikor csoportokban voltunk, és különböző feladatokat kellett csinálni. És ami kevésbé az az volt, hogy egypár gyerek nem tudta betartani az alapelveket, mint pl.: nem vágok bele a másik szavába, és mikor egypár fiú kinevette a másikat. A három felnőtt is nagyon szimpatikus volt. Nagyon jó volt nézni, ahogy a többi gyerek nevet, és jól érzi magát. Jó volt a játékok közt a szünet. Én szerintem túl sokan voltunk. Nagyon tetszett a csúzli duó. Én ebben a három napban nagyon jól éreztem magam.”*

Hiszek abban, hogy a fenti eredmények a bűnmegelőzésben, életesélyeik növelésében is komoly szerepet játszhatnak.

Endrődi Jánosné